

*"Kdor njegovega delovanja v 22 letih
tukajšnjega bivanja ni videl,
ga obžalujem, ker je moral spati."*

Ob 100-letnici smrti Antona Globočnika

Alenka Čuk

Mnenju neznanega dopisnika *Kmetijskih in rokodelskih novic*¹ iz leta 1886 o takrat že nekdanjem postojnskem okrajnem glavarju Antonu Globočniku, zapisanem v naslovu prispevka, so v mnogih časopisih in revijah tistega časa skorajda enoglasno pritrjevali vsi, ki so kakor koli prišli v stik s tem pomembnim Slovencem, katerega 100-letnico smrti obeležujemo letos.

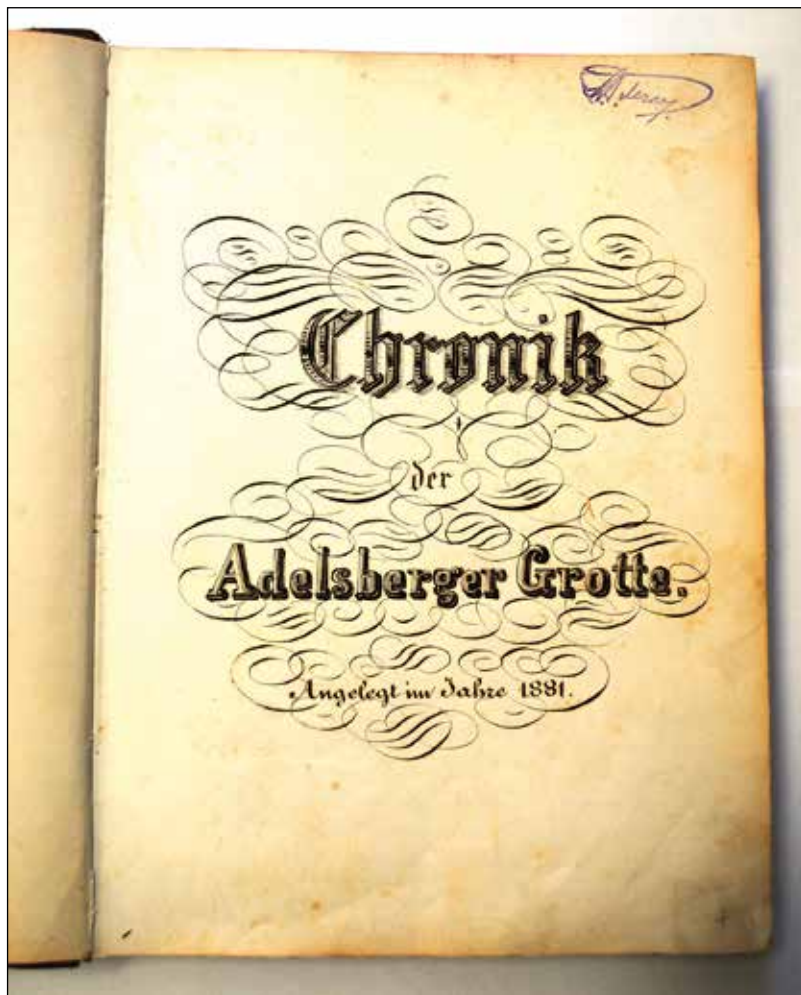
O pravniku, narodnem buditelju in zavzetem naravovarstveniku Antonu Globočniku,² ki ga je polklicna pot v Postojno zanesla pred skorajda okroglim stoletjem in pol, so pisali mnogi njegovi sodobniki, prijatelji in stanovski tovariši večinoma v nekrologih, objavljenih po njegovi smrti oziroma ob izdaji njegovih del, še več o njem izvemo iz skromnejših, a izjemno povednih drobnih notic v dnevnem časopisu, v Postojni pa si skorajda ne moremo zamisliti knjižne ali kake druge publikacije ter prispevka,

povezanega s preteklostjo Postojnske jame ali z razvojem šolstva v nekdanjem postojnskem okrajnem glavarstvu, ki bi ne omenjala njegovega imena.³ Pomembna vira informacij sta tudi dva Globočnikova rokopisna zvezka, shranjena v knjižnici Inštituta za raziskovanje krasa Postojna ZRC SAZU: njegovi spomini na Postojno⁴ in kronika Postojnske jame.⁵ Prvi zvezek, Globočnikovi spomini na Postojno, ki štejejo 74 neoštevilčenih strani in so manjšega formata (17,8 x 21,5 cm), je nekoliko širše zastavljen, saj se v njem Globočnik spominja pomembnejših dogodkov iz časa svojega službovanja v Postojni. Spomine začenja v Postojni, z urejanjem vhoda v Postojnsko jamo leta 1864, ki ji je tudi v nadaljevanju posvetil večji del besedila, in v samem trgu Postojna, kjer so tistega leta prenovili ljudsko šolo. Spomini sežejo seveda širše, saj je to narekoval njegov položaj okrajnega glavarja. Tako se denimo dotakne gradnje

ceste med Št. Petrom (danes Pivko) in Reko ter ceste ("rebernic") do Vipave v letu 1866. Piše o izgradnji železnice, ki je leta 1868 Št. Peter povezala z Reko, o odprtju sedmih novih ljudskih šol in povečanju devetih v letu 1869, o političnem življenju v Postojni v letu 1881 ali o reševanju oskrbe Trsta z vodo. V drugi knjigi, ki je večjega formata (21,5 x 28,7 cm), vezana v rdeče platno, njeno naslovnico pa krasijo zlati potiski in napis Chronik der Adelsberger Grotte, so, kot že naslov pove, dogajanja vezana izključno na Postojnsko jamo. To besedilo, ki se začena z letom 1881 in povzetkom pomembnejših dogodkov iz zgodovine Postojnske jame, dopolnjujejo prepisi bistvenih dokumentov, ki urejajo upravljanje jame

in njeno lastništvo, določajo delo jamske komisije, jamskim vodnikom pa narekujejo, kako ravnati z obiskovalci, bom v nadaljevanju večkrat citirala.

Ob obletnicah, podobnih letošnji Globočnikovi, človek nehote pomisli na vse tiste obraze, ki so nekdanj vsak na svojem področju in v svojem času krojili usodo, pisali zgodbe te naše dežele ob muhasti ponikalnici Pivki, jo na svoj način zaznamovali in bili istočasno tudi del širše slovenske preteklosti in ustvarjalnosti. Tako so uresničili svoje sanje. Rojake so nenehno pozivali – preko svojih del in dejanj pa to počnejo še dandanašnji – naj cenijo svojo preteklost in korenine, kulturo in predvsem jezik. Zato nanje ne moremo in ne smemo pozabi-

Globočnikova kronika.
Foto: A. Čuk

ti. Ker čas neusmiljeno hiti in je človekov spomin velikokrat neizmerno kratek, je prav, da se kdaj pa kdaj (in seveda ne samo ob obletnicah) spomnimo tistih, ki so s svojim življenjem in delom vsak posebej prispevali svoj kamenček v bogatem mozaiku naše skupne preteklosti. Ljudi, ki so nam lahko še vedno v navdih, ljudi, ki naša življenja kakovostno bogatijo; ljudi, ki so za določena dejanja in odločitve zmogli dovolj modrosti, poguma in volje; ljudi, po katerih bi se morali zgledovati. Ljudi, ki so v senci velikih sprememb na tem majhnem koščku Zemlje dejansko ustvarjali našo mikro zgodovino. In prav nič pomembno ni, ali so se za to odločili sami ali so jih v to pahnila razmere ali čas, v katerem so živeli, ali kaj tretjega. To so storili preprosto zato, ker so prostoru in ljudem, s katerimi so živeli, hoteli dati nekaj več. Brez te množice ustvarjalnih in gorečih, včasih morda tudi plahih, vsekakor pa čustvenih in zagnanih duš ne bi bilo napredka; ne bi bilo gospodarskega razvoja, izjemnih arhitektur, kipov in slik, ob katerih nam zastane dih, ne bi bilo znanstvenih dosežkov, spevnih pesmi ali zanimivih knjig.

Pomembno mesto v tej pisani paleti uglednih mož in žena, ki so že za časa svojega življenja veljali za "znane in cenjene", zaseda tudi Anton Globočnik.

Življenja še tako pomembnih posameznikov se javnost največkrat spominja šele takrat, ko je žal že prepozno, ko umrejo. Postojna se je svojemu dolgoletnemu okrajnemu glavarju na straneh drugega najstarejšega poljudno poučnega slovenskega časnika, namenjenega kar najširšemu krogu slovenske javnosti - *Kmetijskih in rokodelskih novic*⁶ - javno zahvalila, še preden je septembra 1885 zapustil Postojno in odšel na novo delovno mesto vladnega svetnika pri deželni vladi v Ljubljani. Dolgih 22 let je "utonilo v morju minljivosti" od dne, ko je v Postojno prišel "prečastni gospod" Anton Globočnik, je obžaloval pisec prispevka, ki nikakor ni zmozel ostati hladnokrven in je le težko odšteval dni, ko bo Globočnik iz Postojne odšel na "velevažno mesto c. k. deželne vlade". Otožnih src in z žalostjo v duši se je Postojna poslavljala od moža, ki ga je resnično cenila. "Ž njim izgubimo dosta: ljudstvo svojega skrb-

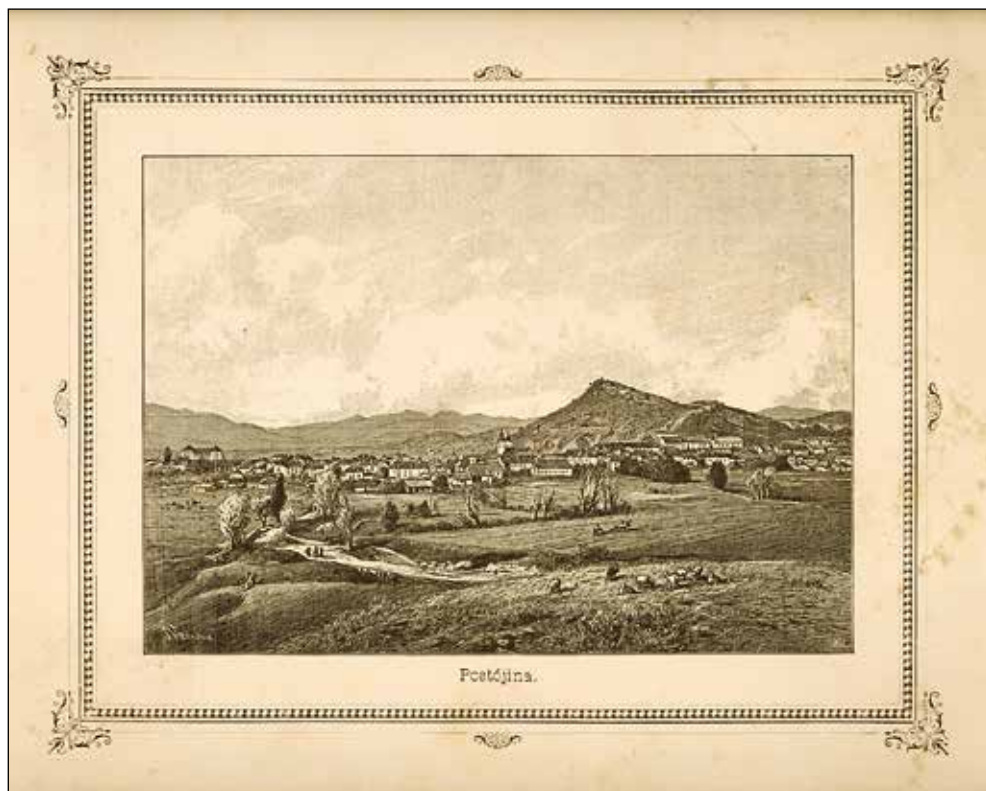
nega očeta, občinski predstojniki svojega izbornega učenika, gg. uradniki svojega ljubeznivega načelnika ter gospodje učitelji preprijaznega predsednika c. k. okrajnega šolskega sveta, istenitega svojega prijatelja in ves okraj svojega prezasluznega dobrotnika."

Svojega znanja,⁷ pomoči, koristnega nasveta ali le prijazne besede Globočnik ni namenjal le upravnemu središču glavarstva, Postojni in njenim prebivalcem, temveč tudi najmanjši vasi glavarstva in "povsod, kamorkoli se ozreš v našem okraji [...] zapaziš njegovo delo," je zatrjeval poročevalec. Ko je na primer zaradi "strašne toče" v juliju 1880 več kot dvajset vasi na ilirsko-bistriškem ostalo brez pridelka, se je prošnji po pomoči med prvimi odzval prav Globočnik. Kmetom, ki so ostali brez živeža zase in za živino, je "nekaj turšice od slavne vlade izprosil",⁸ k pomoči pa je nagovoril tudi nekatere svoje prijatelje in znance. Globočnik je kot okrajni glavar vestno in predano opravljal delo, zaradi katerega je bil poslan v Postojno, kljub temu pa je "kot za svojega najljubšega otroka"⁹ skrbel za našo svetovno znano jamo. Temu segmentu Globočnikovih aktivnosti v Postojni bo namenjen večji del pričujočega prispevka.

Da Postojnčani Globočnika zlepa niso mogli pozabiti, potrjuje tudi nostalgično pismo neznanega avtorja, ki se je še štiri leta po njegovem odhodu iz Postojne spominjal njegovih dobrih del.¹⁰ Domačini, ki jih pisec imenuje "uboge sirote", saj jih primerja z otroci, ki jih je zapustil skrbni in ljubeči oče, naj bi na vsakem koraku zatrjevali: "E gospoda glavarja Globočnika ni več." Žalovanje za priljubljenim glavarjem utemeljuje z naslednjimi besedami: "Kaka prijaznost je kraljevala nekdaj v Postojnskem gradu, zaman jo iščeš sedaj. Dokler je bil za okrajnega glavarja velecenjeni in visokospoštovani gospod A. Globočnik, prihajali so k njemu iz celega okraja bogati in ubogi, izobraženi in preprosti iskat dobrih nasvetov, katere nam je ta blagi gospod kaj rad delil. Ako se je komu kaka krivica godila, iskal je pomoči v Postojni pri gospodu glavarji ... Sedaj ni več tako," obžaluje pisec in pravi, da se celo tisti,

ki so na glavarstvo izrecno povabljeni, vabilu le s težavo odzovejo. "Gospod vladni svetnik Globočnik vzdrževal je red povsod in vselej brez pomoči žandarmov, njegova moška beseda je vse krotila. Sedaj pa imajo posla preobilo žandarmi," zaključuje avtor. Podobnih misli je bil tudi "Savski", pisec nekrologa, ki ga je ob Globočnikovi smrti objavil Političen in gospodarski list *Gorenjec*.¹¹ Pokojnik je bil "vse prej, nego uradnik. Ustanovnik in prvi predsednik ter častni član našega 'Muzejskega društva',¹² čislán posebno kot poznavalec naše pravne zgodovine, [...] večš numizmatik, [...] bivši državno-zborski zastopnik gorenjskih in notranjskih mest in trgov, [...] Njegovo pravo in ono polje pa, kjer je našel ključ v srce ljudstva in kjer bo veljal vedno kot težko dosegljiv uzor, je bila le politiška uprava," je zapisal. Bil je pač "zvest sin svojega naroda", ki se je že v začetku svoje poklicne kariere zavedal, da je njegova najpomembnejša dolžnost "v povzdigi

naroda ter [je] za tem ciljem stremel daleč preko ozkih pisarniških mej z vsemi sredstvi svojega bogatega duha in še bogatejšega srca". Seveda se niso vsi strinjali z njegovim političnim in svetovnonazorskim prepričanjem, tudi v Postojni ne, a zgoraj zapisanim besedam pač nihče ni mogel oporekati. "Savski" ugotavlja, da je bila Globočnikova prva praktična šola "naša stara absolutistična uprava". Svoj "verno-mitiški" čut za odgovornost, ki je bil poleg pobožnosti, skromnosti¹³ in dobrote Globočnikova najpomembnejša vrlina, je še poglobil, "saj je v neodgovornosti moči, katero je imel takrat politiški uradnik, moral vedno apelirati na lastno vest kot zadnjega sodnika". Ob vseh diplomah, medaljah in priznanjih, ki jih je Globočnik dobil za svoje zasluge, tako "Savski", pa je bil njegov "najdragocenejši in najponosnejši" spomin na Prago leta 1848, kjer se je s svojim prijateljem Stankom Vrazom udeležil Slovanskega kongresa.

J. Varrone: Panorama Postojne, ksilografija, druga polovica 19. stoletja. (Notranjski muzej Postojna)

Sredi 19. stoletja je bila Postojna na najnižji upravni stopnji organizirana kot občina, ki ji je v sodelovanju z občinskim svetom načeloval župan. Med pomembnejše županove naloge je sodilo skrbno gospodarjenje z "občinsko imovino" in občinskimi zavodi, vzdrževanje reda in policije. V knjižici *Nauk slovenskim županom*, ki je pri ljubljanski založbi Klein in Kovač (Eger) izšla leta 1880, je njen avtor Anton Globočnik zapisal, da je "župan občini glava. Daje obrambo in podporo vsem jednako. On se ne boji nikogar, a gospodljiv zopet ne sme biti."¹⁴

Višjo stopnjo oblasti in hkrati najnižjo stopnjo državne oblasti v deželi pa so predstavljala okrajna glavarstva. Struktura le-teh se je od njihove dokončne uveljavitve leta 1867 ohranila vse do razpada habsburške monarhije leta 1918. Izmed enajstih okrajnih glavarstev na Kranjskem sta bili na ozemlju današnje občine Postojna v Globočnikovi dobi dve: glavarstvi v Postojni in Logatcu. Postojnsko okrajno glavarstvo je zajemalo štiri sodne okraje (poleg Postojne še Ilirsko Bistrico, Senožeče in Vipavo) s 40 občinami, v katerih je leta 1874 živel nekaj več kot 41.000 prebivalcev. Občina Postojna je istega leta štela 3.606 prebivalcev.¹⁵ Zagotavljanje splošnega blagostanja, urejanje poti in mostov, pomoč pri novačenju, skrb za cerkvene in šolske zadeve, pomoč revežem in nadzor nad tujci so le nekatere od nalog, ki jih je moralo izpolnjevati osebje, zaposleno na okrajnih glavarstvih. S postopnim širjenjem pristojnosti okrajnih uradov se je vse bolj razvijala tudi Postojna, katere okrajni glavar je imel v opisu svojih del in nalog še eno pomembno funkcijo. Predstojniku okrajnega urada je namreč glede na funkcijo pripadalo tudi predsedovanje upravnemu telesu Postojnske jame, tako imenovani jamski komisiji. V letih 1863–1885¹⁶ je ti dve funkciji opravljal Globočnik.

Portret Globočnika, ki ga je revija *Dom in svet*¹⁷ ob njegovi smrti leta 1912 označila kot moža, okrog katerega "se vije precejšen kos slovenske kulturne in politične zgodovine", je nastal v ljubljanskem fotografskem ateljeju Landau na takratni Dunajski cesti. Fotografijo, ki je verjetno nastala po Globočni-

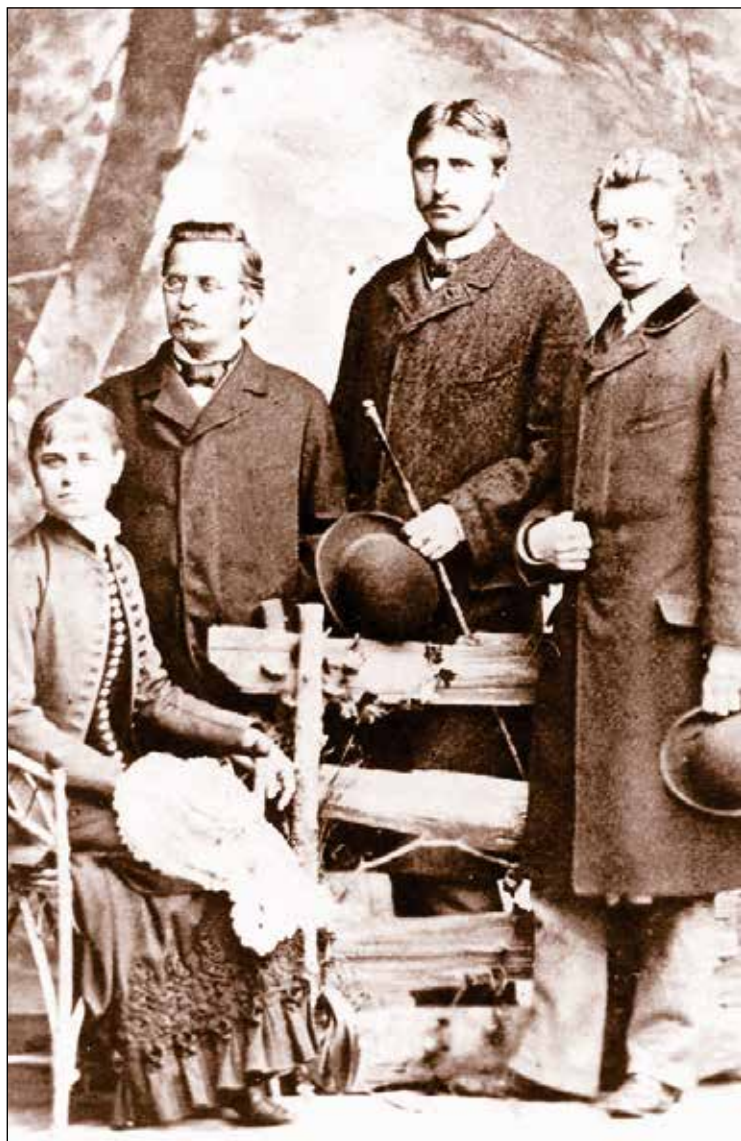
Anton Globočnik okoli leta 1890. Foto: Atelje Landau, Ljubljana (Notranjski muzej Postojna)

kovem odhodu iz Postojne, hrani postojnski muzej.

Čeprav bi glede na Globočnikov položaj in naloge, ki jih je opravljal, med njegovo bogato zapuščino morda lahko pričakovali tudi množico fotografij oziroma osebni fotografski album, pa ni tako. In to kljub temu, da je fotografiranje ob koncu 19. in na začetku 20. stoletja zlagoma postajalo manj ekskluzivna obrt, bilo je hitrejše in pogostejše, fotografije pa dostopnejše širšemu krogu ljudi. Doslej nam je uspelo izbrskati le dve fotografiji, na katerih prepoznamo nekdanjega postojnskega okrajnega glavarja. Poleg že predstavljene portretne fotografije je Globočnika v družbi njegovih otrok v fotografski objektiv ujel tudi mojster iz dunajskega ateljeja Adele. Na fotografiji, original le-te hrani postojnska knjižnica, ob Globočniku stojita njegova sinova Vladimir in Rudolf, pred njim pa sedi hčerka Emilija. Doktor prava Rudolf Globočnik (u. 1886) in njegova sestra (u. 1894) sta skupaj s svojimi starši pokopana v družinskem grobu na postojnskem pokopališču.

Fotografije in fotografski albumi spadajo med tiste muzejske predmete, ki jih zaradi njihovih specifičnih lastnosti ne moremo dolgotrajno ali celo stalno razstavljati, zato naj na tem mestu opozorim na zanimiv fotografski album,¹⁸ ki sicer sodi med Globočnikovo zapuščino, njegova vsebina pa je z glavarjem le posredno povezana. Na odlično ohranjenem razkošnem albumu je zanimiva tako naslovnica kot tudi njegova vsebina. Dokaj zajeten, v svetlo rjavo usnje vezan album z zlato obrezo se zapira z varovalno kovinsko

zaponko, naslovnico pa poleg kovinskih vinjet z rastlinskimi motivi dopolnjuje še Globočnikov monogram. V albumu velikosti 29 x 35,5 cm je poleg notranje naslovne strani s posvetilom še enajst strani, na vsaki pa je prostora za štiri fotografije. Skupaj je v album vloženi 43 portretov učiteljev in učiteljic, ki so v tistem šolskem letu poučevali na 28 šolah postojnskega okrajnega glavarstva. Album so učitelji Globočniku poklonili ob njegovem godu leta 1886, v posvetilo na notranji naslovnici pa so zapisali:

Anton Globočnik,
skupinska fotografija z
otroki, pred letom 1886.

*"Za god naj to Vam bo vezilo
Štovanje naše v vek znanilo
Pregled pa skupen Vam bo slik
Ljubavi naše spomenik!"*

Album je zelo dobro ohranjen, v njem shranjene fotografije so neprecenljive vrednosti in predstavljajo neizmerno raziskovalno polje. Omogočajo nam vpogled v čas svojega nastanka, predvsem v zgodovino šolstva v krajih nekdanjega postojnskega okrajnega glavarstva. Fotografije, vložene v album, so različnega izvora, nastale so v ateljejih v Ljubljani, Gorici, Idriji, Trstu, Budimpešti, Gradcu, na Dunaju in Reki ter drugod, podatke o fotografih pa dopolnjuje še v album vložen seznam portretirancev in portretirank. Tako prisrčno darilo učiteljev ne preseneča, saj je bil Globočnik zaradi svoje podpore izobraževanju in zavzemanju za izgradnjo šolskih poslopij v sleherni občini glavarstva priljubljen tako med prebivalstvom kot med učiteljstvom. Tako so se učitelji morda prav na Globočnikovo pobudo odločili zbrati domoznanske drobtinice iz krajev, kjer so poučevali, in jih v tiskani obliki predstaviti javnosti. Knjigo *Postojnsko okrajno glavarstvo*, ki so jo pripravili s skupnimi močmi, je leta 1889 založil in natisnil postojnski tiskar in knjigovez Rihard Šeber. Učitelji, ki so jo "spisali in izdali", so se, kot so zapisali v predgovoru, tako na svoj način pridružili slavjem, ki so širom Avstro-Ogrske potekala v počastitev 40-letnice vladanja cesarja Franca Jožefa I.

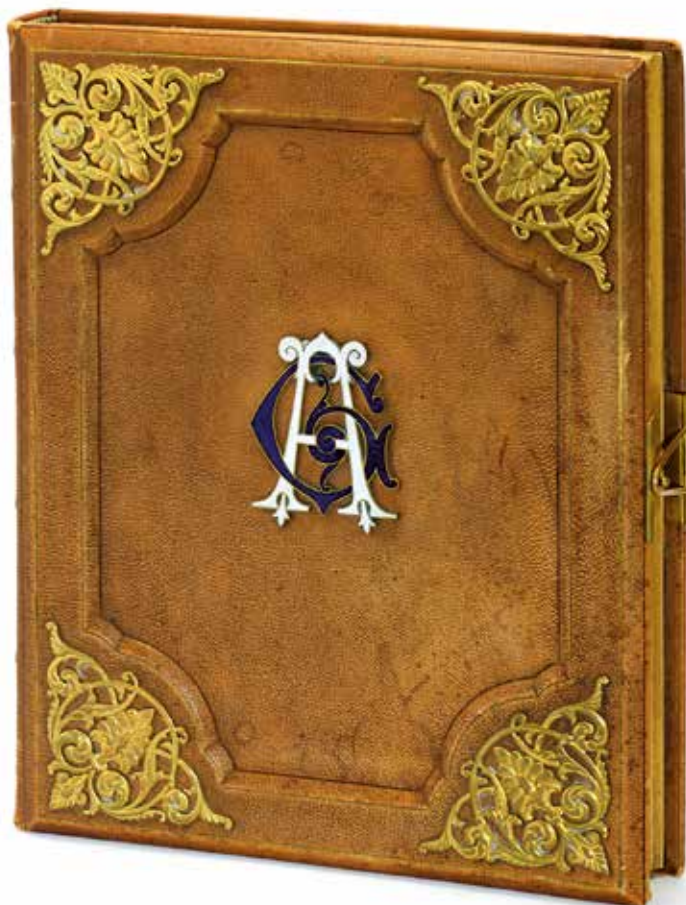
*Letno poročilo petrazredne ljudske šole v Postojni*¹⁹ za šolsko leto 1911/12 se začinja z nekrologom, v katerem se avtor poročila, takratni šolski upravitelj Ferdinand Juvanec, v "globoki hvaležnosti" spominja življenja Antona Globočnika. Pokojnik je bil "dolgo vrsto let velikodušen podpornik naše ljudske šole in šolske mladine," je zapisal Juvanec. Globočnika predstavlja kot vestnega in vzornega uradnika, vedno ljubeznivega in prijaznega v obče- vanju s strankami in vselej pripravljene pomagati z nasvetom vsem, ki so se obrnili nanj. "Plemenitega srca je velikodušno in z veseljem podpiral javne naprave," še pravi. V času Globočnikovega službovanja

v Postojni je bilo na področju celotnega postojnskega glavarstva na novo ustanovljenih kar dvanajst ljudskih šol, številne pa so v tem času povečali ali prenovili.

Otroci iz Grobišč, Matenje vasi in Rakitnika so denimo dolga leta obiskovali šolo v Postojni, zaradi burje in zametov pa so zlasti pozimi veliko izostajali od pouka. Na pobudo njihovih staršev in ob znatni podpori Antona Globočnika, ki je finančno pomoč izposloval tudi pri cesarju Francu Jožefu I. in veliki dobrotnici Mariji Kalister, po rodu iz Koč, so v Štivanu leta 1871 za potrebe šole preuredili staro mežnarijo.²⁰ Iste leta so odprli še šolo v Studenem,²¹ kjer je "po dolgih mučnih obravnavah" Globočniku le uspelo prepričati vaščane, da zgradijo prepotrebno stavbo. Dotlej so tamkajšnji kaplani otroke poučevali kar v župnišču. Ker je bilo treba kupiti tudi primerno zemljišče, je proračun za novo šolo znašal preko 6.000 goldinarjev. Robota²² vaščanov seveda ni zadostovala, zato se je Globočnik "obrnil na vse strani, da bi ubožni občini pridobil kaj podpore". Tudi tokrat sta se njegovi prošnji odzvala cesar Franc Jožef I. in gospa Kalistrova iz Koč, ostanek pa so založili občani. Globočniku gre zasluga tudi za odprtje šole v Trnju (1872),²³ leta 1876 pa so z njegovo podporo v šolsko poslopje preuredili tudi nekdanjo Žvanutovo hišo v Lozicah na Vipavskem.²⁴ O gradnji novih šol in popravilu starih je Globočnik spregovoril tudi v svojih spominih v poglavju *Errichtung von 7 neuen Schulen und Erweiterung von 9 Schulen*.²⁵ Novi šolski zakon, ki je stopil v veljavo leta 1869, je namreč prinašal številne spremembe. "Mnoge šolske zgradbe so bile precej načete, na drugi strani pa nekatera področja sploh niso imela šol," piše Globočnik. Ker se cerkev zaradi "liberalne smeri šolskega zakona" ni več aktivno vključevala v gradnjo ali adaptacijo šol, na revno prebivalstvo pa ni bilo moč računati, so se morali "ozreti" po drugih virih pomoči. "Jaz sam sem ob vsaki gradnji šole zaprosil za pomoč njegovo visočanstvo," piše Globočnik in dodaja, da so mu z Dunaja v nekaj dneh vedno zadovoljivo odgovorili. Spominja se tudi Marije Kalister, vdove Janeza Kalistra, po rodu iz Slavine, enega naj-

bogatejših Slovencev vseh časov. Kalistra je Globočnik spoznal tri mesece pred smrtjo, ko ga je skupaj s svojim predhodnikom, glavarjem Murnikom, in takratnim postojnskim županom Garzarollijem obiskal na njegovem domu. Prosili so ga, "naj v svoji oporoki ne pozabi na šole na našem območju, ki so bile vse brez izjeme v slabem stanju". Kalister jim je v svoji maniri odgovoril, "da ni niti tako bolan, niti tako star, da bi mislil na take odločitve," pa vendar je kmalu zatem - decembra 1864 - umrl, z ženo pa ni sta imela direktnih naslednikov. Zaskrbljena vdova se je pri Globočniku oglasila kmalu po moževi smrti in ga prosila, naj ji pomaga razbrati, kaj je zapisano v njuni poročni pogodbi. Globočnik je v spominih še zapisal, "da ta, tako preprosta ženska, s tako velikim premoženjem" pravzaprav ni vedela, kaj storiti, in ga je zato prosila za nasvet. Sam si je čez noč izpro-

sil čas za premislek, naslednji dan pa ji je predlagal volila za vrsto humanitarnih in vzgojnih ustanov na Postojnskem, v kar je privolila. V nadaljevanju Globočnik obžaluje, da so ta testament pozneje "zaradi drugih vplivov brez njegovega vedenja" spremenili. Kljub temu pa mu je Kalistrova vdova ostala v lepem spominu in ji je zelo hvaležen, saj mu je, ko jo je obiskal na domu v Trstu, v gotovini izročila denar za šole v Senožečah (500 goldinarjev), Studnem, Trnju, Štivanu in Orehku (po 600 goldinarjev). Globočnik v spominih še pravi, da je svoje delo in poti "v zvezi s šolami" financiral sam, kar je "opogumilo prebivalstvo", da so tudi sami dodali kakšen dinar. Tako jim je v nekaj letih, poleg že omenjenih, uspelo zgraditi nove šole še v Dolnjem Zemonu, na Vrabčah in na Ostrožnem Brdu; v Senožečah, v Knežaku, na Colu, v Razdrtem, na Ubeljskem, v Št. Petru, v Trnovem, v Podkraju in v Slapu pa so jih povečali.

Album fotografij, ki so ga leta 1886 Globočniku podarili učitelji postojnskega okrajnega glavarstva. (Notranjski muzej Postojna)

S hvaležnostjo pa so se svojega rojaka spominjali tudi šolniki iz Železnikov, kjer je Globočnik "sprejemal v svoji mladosti prvi nauk".²⁶ Tamkajšnji šoli je večkrat daroval potrebna učila – leta 1869 na primer "zemeljsko oblo", župan in učitelj Josip Levičnik pa se mu je na straneh *Kmetijskih in rokodelskih novic* leta 1870 zahvalil za "lepe okamnine iz postojnske jame, razne druge rude in minerale, ter starinske denarje", s katerimi so izpopolnili svoji mineralno in numizmatično zbirko, na kateri so bili na šoli izjemno ponosni.

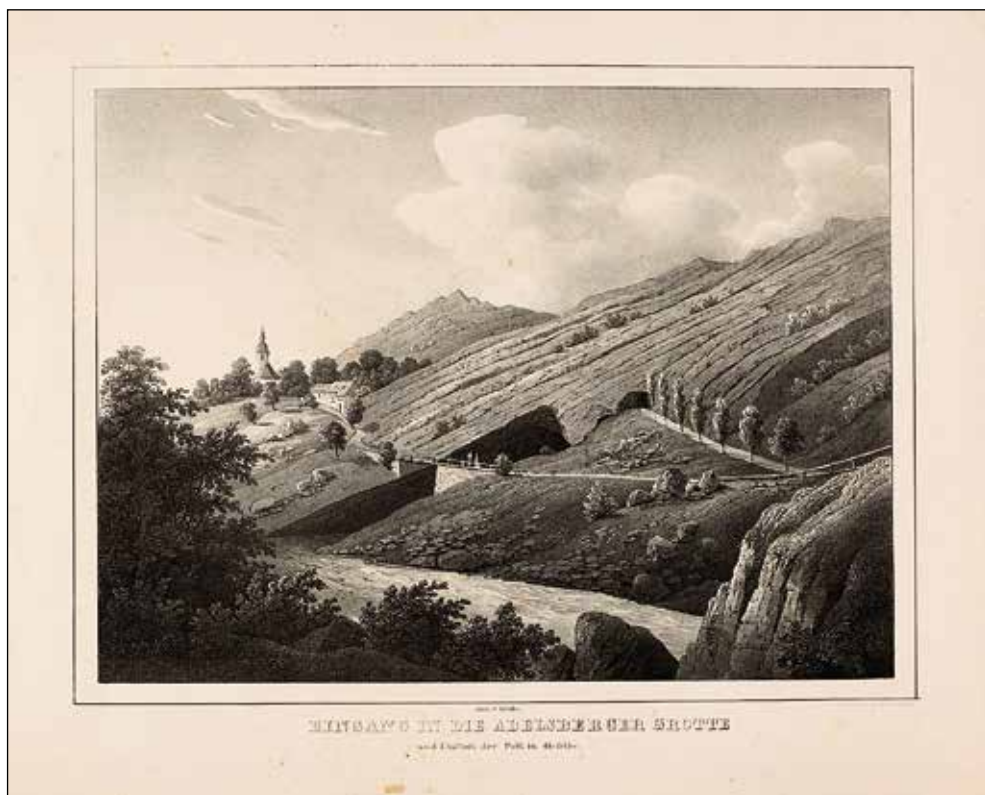
Po prihodu v Postojno so bile Globočnikove prednostne naloge, povezane s funkcijo predsednika jamske komisije, naslednje:²⁷ v različnih arhivih zbrati in urediti vse listine in dokumente, povezane predvsem s pravnim položajem Postojnske jame, sestaviti popis jamskega imetja, pridobiti vso razpoložljivo literaturo o Postojnski jami ter osnovati zbirko jamske flore in favne, namenjeno nadaljnjemu preučevanju in razstavljanju. Daljši je seznam del, ki jih je v letih službovanja v Postojni Globočnik načrtoval za lažji in kvalitetnejši obisk jame, in "sleherna stopinja kaže ti, kaj je zamogla in še zamore spretna, marljiva roka Globočnikova. Več kot 500krat bil je on v njej ter trudil se vsa leta neumorno, da je vrhunec dosegla v svoji lepoti v novejših dneh."²⁸

Josephu Wagnerju, celovškemu risarju, litografu in založniku, avtorju grafične mape s 30 vedutami slovenskih krajev (*Malerische Ansichten aus Krain*, 1842/1848), ki jih odlikuje solidna litografska tehnika in dobra risarska rutina, se je sredi 19. stoletja ponujala tale podoba prostora pred vhodom v Postojnsko jamo: pusta, redko porasla Sovič in Kacul, ki se dvigata nad jamo, idilična cerkvice sv. Katarine v sosednjem Velikem Otoku, sredi podobe vhod v jamo in lesen mostiček nad reko Pivko, ki izginja v podzemlje, na njem pa peščica obiskovalcev. Danes si turist, ki želi obiskati jamo, ali pa naključni sprehajalec, ki le za kratek čas postane na ploščadi pred vhodom v jamo, težko predstavlja prizor, ki se je ponujal obiskovalcu pred – le! – slabimi dvesto leti.

Prostor pred vhodom v Postojnsko jamo, ki smo ga spoznali na Wagnerjevi grafiki, je zelo kmalu začel spreminjati svojo podobo. Ne le stari vhod z vklesano letnico 1819 na vratni prekladi – če se malce potrudimo, ga bomo na Boletovi razglednici iz leta 1902 opazili skrajno levo, tudi prostor pred njim sta ob povečanem številu obiskovalcev z leti postajala premajhna in pretesna. Ta prostor so razširili in poravnali pozimi leta 1864, takrat so od tam odstranili tudi ostanke usada in nasadili nekaj novih dreves. Tako so pridobili prostor za obiskovalce,

Globočnikov podpis v Rovu starih podpisov v Postojnski jami. Foto: F. Drole

Vhod v Postojnsko jamo in vas Veliki Otok v ozadju. Joseph Wagner, litografija, sreda 19. stoletja. (Notranjski muzej Postojna)

Ploščad pred vhodom v Postojnsko jamo, neodposlana razglednica. (Notranjski muzej Postojna)

ki so čakali na obisk jame in jih je bilo zlasti ob večjih prireditvah (binkoštna veselica idr.) v Postojni iz leta v leto več.

Takrat so v jami opravili še nekatera druga dela, "ki so se že ves čas potrebne kazale".²⁹ Razširili so nekaj ožjih prehodov v jami, zvišali so nizek prehod v Franc Jožefovi in Elizabetini jami (danes Male jame) in uredili novo pot na Kalvarijo, na določenih mestih pa so posodobili oziroma dopolnili razsvetljavo (Plesišče, Jama Marije Ane). Izdelali so tudi načrte in ocenili stroške za novo, širšo in položnejšo cesto iz trga do jame. Ker zaradi izjemno znižane vstopnine ob binkoštnih leta 1863 (obiskovalci so plačali le petino običajne cene) prireditve ni prinesla dobička, je na podlagi urgentnega poročila jamske uprave v maju 1864 deželna vlada razveljavila popuste in obiskovalci so poslej plačevali običajni goldinar. Junija 1865 so za obiskovalce odprli 128 sežnje³⁰ dolg prehod med današnjo postajo jamske železnice pod Kalvarijo, Brilljantom in Ruskim mostom ter ga v čast žene nekdanjega avstrijskega cesarja Ferdinanda I., ki se je ravno takrat tri dni mudila v Postojni, poimenovali Jama Marije Ane. V tem delu jame so si poslej obiskovalci lahko ogledovali tudi "kot alabaster svetlo bel in bliščeč steber, ki nima enaciga, in se tedaj po pravici 'briljant' imenuje".³¹ S spominsko ploščo iz črnega marmorja, vzdano v desno steno Plesne dvorane, ki na tem mestu stoji še danes, pa se je jamska komisija oddolžila spominu na Josipa Jeršinoviča pl. Löwengreifa, nekdanjega postojnskega okrajnega blagajnika, ki je po odkritju novih delov jame (leta 1818) skrbel za njeno turistično ureditev in propagando, ter raziskovalcu notranjskega krasa, speleologu, piscu in uredniku Adolfu Schmidlu. Latinski napis sporoča: "Svojima varuhoma, zelo zaslužnemu urejevalcu Josipu Jeršinoviču pl. Löwengreifu in ostroumnemu opisovalcu dr. Adolfu Schmidlu." Ploščo je izdelal ljubljanski kamnosek Peter Toman. V naslednjih dveh letih³² je bila z miniranjem skalne stene razširjena komajda dva sežnja široka pot do jamskega vhoda, tako pridobljeni material pa so nasuli na nasprotno stran prostora pred vhodom, nad rečni breg, ter tako še povečali vhodno ploščad

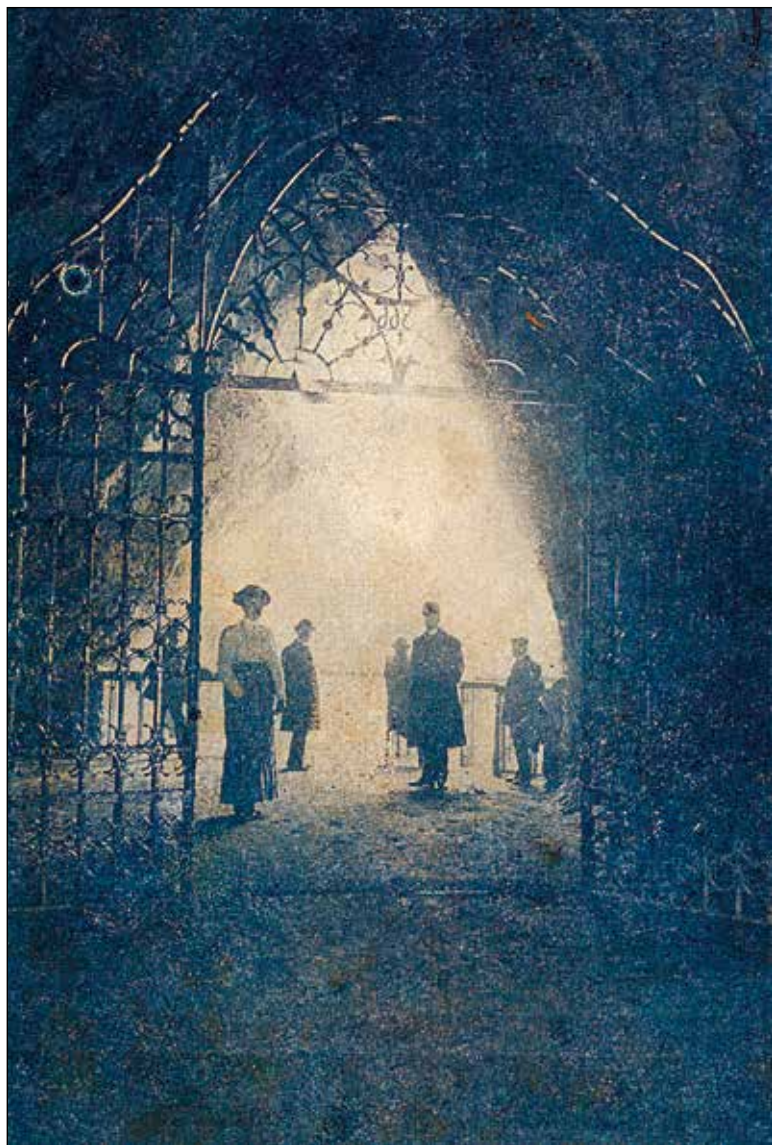
in jo zasadili z drevjem. Leta 1866³³ so očistili še nekoliko nagnjen, z drobnim kamenjem zapolnjen rov, ki je potekal vzporedno s starim vhodnim rovom, ga zavarovali z imenitnimi mrežastimi kovanimi vrati, ki nosijo letnico 1866, in Postojnska jama je dobila nov, reprezentančen vhod. Vrata je izdelal postojnski kovač Vadnu, načrt zanje pa je izrisal gradbeni svetnik Schaumburg. Čeprav zavarovan z železnimi vrati, pa nov vhod med obiskovalci ni vzbujal nezaupanja ali celo strahu, temveč je le še dopolnil sijajno podobo, ki se je nudila njihovim očem. V nekaj let pozneje natisnjenih vodnikih, ki vabijo k ogledu jame, že lahko preberemo, da je pred novim ličnim vhodom lep predprostor, nekakšen trg, zasajen s smrekami, macesni, javori in robinijami (akacijami), ki leži 19 metrov nad vodno gladino Pivke, na skalnem vencu nad vhodom pa so nasajeni bori.

Med letoma 1864 in 1868 so v jami uravnali poti in jih nasuli s peskom iz planinskega in rakovškega kamnoloma, odstranili so številne stopnice, uredili so vzporedno pot do Plesne dvorane, v kateri so namestili tudi nov lesteneč, lesene ograje in kandelabre v jami pa nadomestili s kovinskimi. V drugo polovico šestdesetih let sodijo tudi prvi poskusi podzemnega fotografiranja v Postojnski jami in v Evropi sploh. Leta 1867 je graški fotograf Emil Mariot jamsko upravo zaprosil za ekskluzivno fotografiranje v jami in kot tretji v svetu uspel fotografirati v večni temi podzemnega sveta.³⁴ Mariot je svoje fotografije smatral za poskusne in je menil, da bi lahko bili njegovi izsledki v pomoč njemu samemu ali drugim, ki bi se še preizkusili v podzemni fotografiji. Jamska uprava pa Mariotovih fotografij ni smatrala za uspešne, kar jo je odvezalo obveze, da v naslednjih dveh letih ne dovoli fotografiranja v jami drugim fotografom.³⁵ Pozimi 1879 so namesto neprimernih stopnic, ki so s Kalvarije vodile do postaje jamske železnice, nadelali primernejšo širšo serpentinasto pešpot.

V prispevku neznanega avtorja, ki bralcem ni želel zaupati svojega imena, pač pa je pod besedilo, ki ga je leta 1860 objavil ljubljanski dnevnik *Kmetijske in rokodelske novice*,³⁶ zapisal le svoj psev-

donim Mošus, so Postojnčani lahko prebrali njegovo dokaj kritično oceno cestne infrastrukture v Postojni. Pritoževal se je namreč nad pomanjkanjem sprehajalnih poti v trgu, predvsem pa ga je motila neurejena, v deževnem vremenu blatna, pozimi pa zaradi zametov nič kaj "pripravna" pot do jame. Predlagal je, naj bi se cesta razširila, da bi, "zlasti ob večjih shodih, ne bil peš človek v nevarnosti vsaki hip povožen biti", na obeh straneh pa naj bi se cesta obsadila z drevjem. "Divji kostanj in akacija, to sta

drevesi za hitro senco najpripraviši," je še dodal. Njegov nasvet so odgovorni upoštevali, saj so začeli na veselje Postojnčanov in številnih obiskovalcev leta 1868³⁷ iz trga do jame urediti novo, širšo pot, "dostojno temu čudežu narave". V ta namen so odkupili potrebna zemljišča, leta 1870 pa ob cesti na obeh straneh posadili lipe. Po nekajminutnem sprehodu skozi senčnati drevored stoinvečletnih lip ter kostanjev obiskovalec še danes iz središča mesta dosepe do vhoda v kraško lepoticco. V naslednjih letih

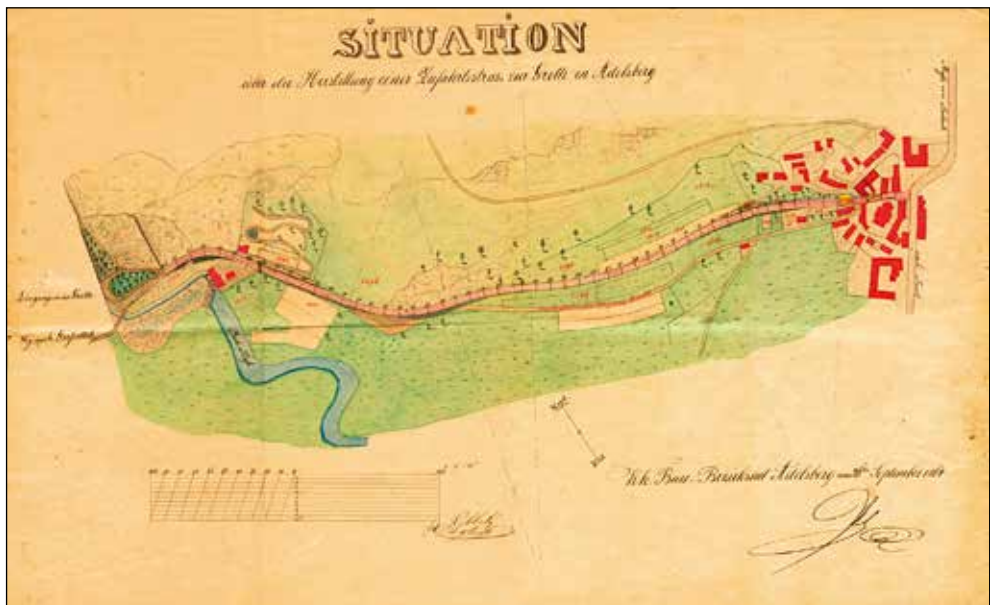
Postojnska jama,
vhod; razglednica,
odposlana
6. februarja 1920.
(Notranjski
muzej Postojna)

so uredili tudi pot do železniške postaje, ki je ujeta v krošnje lip nudila ravno tako prijetno sprehajalno pot kot tista do jame. Obe sta ugajali predvsem "semkaj prišedšim dobrega zraka iskajočim in senco ljubečim tujcem o poletenskem času".³⁸

V Postojnski jami ni pomembno le dobro videti, temveč tudi dobro hoditi. V začetku so se obiskovalci lahko zanesli le na svoje noge, leta 1857 pa so ob obisku cesarske dvojice, Franca Jožefa in Elizabete, da bi, predvsem cesarici in njenim dvornim damam, olajšali ogled jame, pripravili nosilnice, ki jih takrat sicer niso uporabili. So bile pa odtlej za dokaj visoko vsoto na voljo tudi ostalim obiskovalcem jame. Še uporabnejši pa se zdijo mali ročni vozički, poimenovani "faetoni",³⁹ ki jih je po tirnicah, položenih na sorazmerno dobro uravnana jamska tla, lahko brez posebnega napora "človeška moč gonila".⁴⁰ "Vozovi sami so elegantni [...], s tepihi okrašeni in imajo vsak po dva sedeža." Na njih "bodemo se mi zibali, na mehkih blazinah v temno, grozno lepo podzemeljstvo", zaključuje dopisnik *Slovenskega naroda* in dodaja, da bo "v malih tednih nova cesta gotova".

Leta 1872⁴¹ je namreč Globočnik predlagal rešitev, kako obiskovalcem omogočiti lažji in udobnejši

ogled lepot postojnskega podzemlja, saj so se nad načinom ogleda jame ti večkrat pritoževali. Od karniške formacije, poimenovane Prižnica, nedaleč od Velikega doma v vhodnem delu jame, do vznožja Kalvarije so položili tirnice v skupni dolžini 2.260 metrov in tirne širine 620 mm. Sam vhodni del jame zaradi konfiguracije terena ni bil primeren za postavitve tirnic. Z deli, ki jih je nadzoroval civilni inženir Gregor Oblak, so začeli v začetku marca⁴² in jih dobre tri mesece kasneje sklenili. Prve podzemeljske železnice na svetu so se obiskovalci lahko poslužili že 16. junija 1872. Po delu poti po jami, po katerem so nekdanje kake pol ure pešačili, so se lahko sedaj popeljali, za vožnjo pa so potrebovali borih pet minut. Seveda se mala ročna železnica – vozičke z obiskovalci so po jami potiskali jamski vodniki – ob množičnih obiskih (kot na primer ob binškoških ali jamski veselici v poznem poletju) ni obnesla. Gneča je bila takrat prevelika in ob kombiniranem ogledu (peš in z železnico) bi se prav lahko pripetila neljuba nesreča, je kritično pripomnil avtor prispevka, objavljenega v časopisu *Soča*.⁴³ Ob binškoških (20. maja) 1872 je v Postojno prišlo kar "5 do 6 tisoč samo zunanjih ljudi", je še dodal, po trgu se je trlo ljudi, ki

Načrt ureditve jamske ceste je leta 1868 izrisal civilni inženir Gregor Oblak. (Notranjski muzej Postojna)

so govorili "vse" jezike, in Postojnčani so takrat "lepih novcev zaslužili". Kljub temu, da je bila pozneje večkrat izražena želja, da bi železnico podaljšali do vhoda, se uprava za ta poseg ni odločila, saj bi tako poškodovali jamo, kamnita gmota, ki bi jo bilo treba razstreliti, pa bi se zrušila v reko Pivko in jo utegnila "blokirati"⁴⁴.

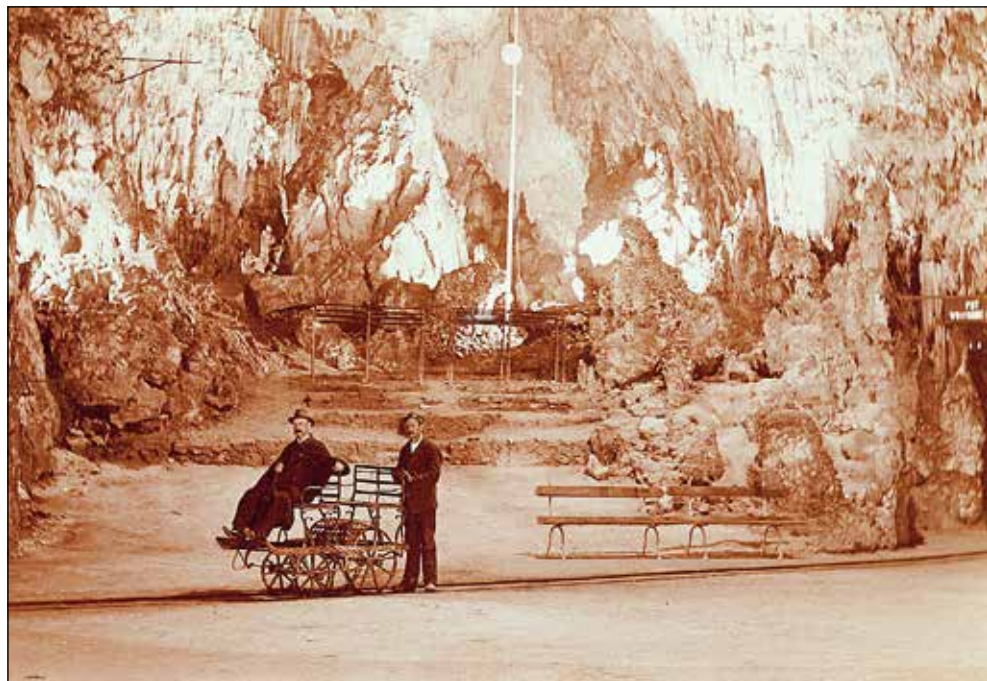
Malo ročno železnico je dobrega pol stoletja pozneje nadomestila motorna vleka.

Kot že leta 1867, ko se je jamska uprava odzvala povabilu k sodelovanju na četrti veliki mednarodni razstavi v Parizu,⁴⁵ kjer so v 217 razstavnih dneh našli blizu devet milijonov obiskovalcev,⁴⁶ je tudi šest let pozneje na Dunaju (to razstavo je v 186 dneh obiskalo nekaj manj kot sedem milijonov ljudi) razstavila nekaj kapnikov in jamskih živalic, po zaključku razstave pa je le-te zaradi dragih stroškov transporta poklonila dunajskima prirodoslovnemu in geološkemu muzeju.⁴⁷

Leta 1874 so namesto poškodovanega lesenega mostu preko reke Pivke v jami postavili nov, na kamnitih stebrih sloneč most.⁴⁸

Da bi za ogled jame navdušila še več obiskovalcev, se je skušala njena uprava v letih 1879/80 dogovoriti s predstavniki najpomembnejšega domačega in tujega dnevnega časopisja za trajnejše oglaševanje. Zaradi visokih cen pa zadovoljive rešitve niso našli. Stalno oglaševanje v dvanajstih najpomembnejših časopisih bi namreč veljalo kar 7.000 goldinarjev letno, zato so te načrte opustili.⁴⁹

Anton Globočnik, ki je Postojnčanom sicer vedno priporočal zmernost in previdnost, je bil hkrati tudi vnet zagovornik narodnih pravic, za katere se je zavzemal tudi kot predsednik jamske komisije. Morda ga je k odločitvi, ki jo je sprejel in uresničil leta 1880, spodbudil anonimni pisec članka, objavljenega v listu *Soča*. Ta se je namreč že leta 1872⁵⁰ razhudil nad le nemškimi napisi ob pomembnejših kapnikih in na opozorilnih tablah v jami. "Ali morda Slovenci ne obiskujejo jame in nimajo pravice vedeti, kaj da je tam. Luknja je naša – salament! in na naši zemlji naj se spoštuje v prvi vrsti naš jezik, da bodo tudi mnogi tujci zvedeli, da je imenitna jama na Slovenskem", je poročevalec kritično pri-

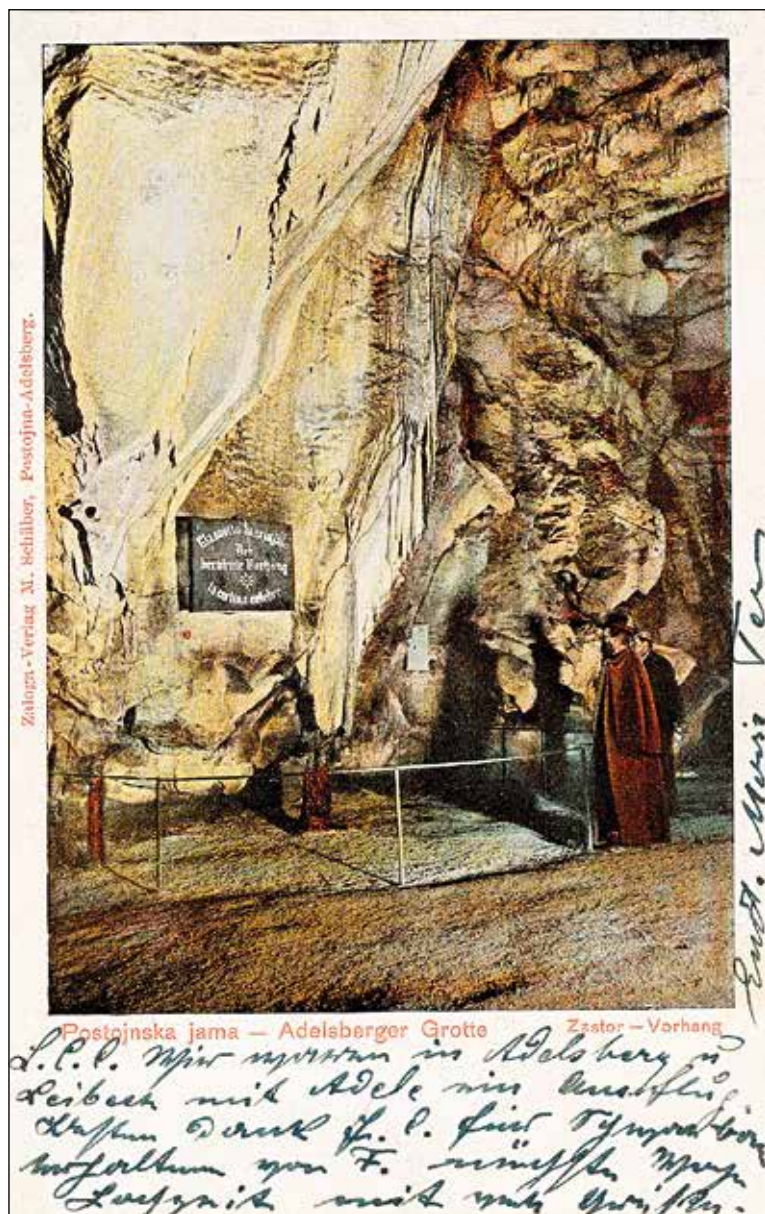

Postojnska jama, Plesna dvorana: mala ročna železnica, neodposlana razglednica. (Notranjski muzej Postojna)

bil v sklepu sestavka. Leta 1880 so v jami zamenjali vse dotedanje le nemške napise in jih nadomestili s trijezičnimi – v slovenskem, nemškem in italijanskem jeziku, lesene transparente pa so zamenjale table, narejene iz pločvine in mlečnega stekla. Leta 1895 so omenjenim trem dodali še napise v češkem jeziku. V zimi 1880/81 so premestili tudi pešpot pod Belvederom ter tako obiskovalcem omogočili ogled

večjih kapnikov, ki so do tedaj ostali neopaženi.⁵¹

Iskanje rešitve, kako primerno osvetliti v večno temo zavite jamske prostore, je zaposlovalo njene upravitelje od samih začetkov organiziranega turističnega obiska. Potem ko so še v začetku 19. stoletja v strugo Pivke metali snope slame, da so z njimi vsaj za nekaj hipov čarobno razsvetlili Veliki dom, in so po odkritju notranjih delov jame jamski

Postojnska jama: znamenita Zavesa in ob njej trijezična pojasnjevalna tabla; razglednica, odposlana 28. avgusta 1904. (Notranjski muzej Postojna)

vodniki sebi in svojim gostom pot osvetljevali z oljnimi svetilkami, ki so jih nosili sami, v pomoč pa so jim bile tudi sveče, zataknjene v konzole, pritrjene na jamskih stenah, so sredi stoletja že razmišljali o razsvetljavi, kakršno so uporabljali v tedanjih gledališčih, o "apneni luči". Že sredi leta 1863 se je v električni luči ob pomoči baterije razodel Belvedere, v letu 1878 pa se je uprava s predstavniki različnih ustanov iz Pariza in z Dunaja večkrat pogovarjala o napeljavi elektrike v jami. Rešitve zaradi previsokih stroškov izvedbe in nezadostnega učinka osvetlitve v takrat (zaradi uporabe bakel in drugih svetil) že močno počrtnjeni jami niso našli.⁵² Tega leta so iz istih razlogov opustili tudi namero o osvetlitvi jame s pomočjo plina. Na dan, ko je cesar Franc Jožef I. že v drugo obiskal Postojnsko jamo, 15. julija 1883, pa je v Plesni dvorani Postojnske jame prvič začasno zasvetila električna luč. V dvorani so namestili tri močne električne luči, a so jih po zaključku cesarjevega obiska takoj odstranili in vrnili na Dunaj, kjer so si jih izposodili. Lokomobila, ki so jo postavili ob vhodu v jamo, je poganjala generator, ta pa je bil s pomočjo električnih kablov povezan z lučmi v dvorani. S poskusno osvetlitvijo Plesne dvorane se je uprava poklonila visokemu gostu, nedvomno pa je ta poizkus pomenil tudi dobro reklamo za jamo in odlično izkušnjo pred uvedbo stalne električne razsvetljave. Leto dni kasneje, 25. maja, ob obisku vodstva, profesorjev in gojencev avstrijske pomorske akademije z Reke je namreč Postojnska jama kot tretja na svetu dobila stalno električno razsvetljavo. Takrat je jamo osvetljevalo dvanajst obločnic, vsaka z močjo 1.400 sveč, nameščene pa so bile v Velikem domu, Plesni dvorani, pri Orlovi peruti, ob Grobu na Razpotju, na Belvederu in na Kalvariji. Obločnice sta z elektriko napajala dva generatorja, ki sta bila skupaj s parnim strojem, ki ju je poganjal, nameščena v leseni lopi blizu vhoda v jamo. Uprava je pogodbo o namestitvi celotne inštalacije podpisala s tvrdko Siemens & Halske z Dunaja. *Slovenec*⁵³ je dober mesec pred tem pomembnim dogodkom poročal: "Ob levi strani ceste pod vhomom v jamo blizo vode jeli so kopati in staviti temelj za hišo, kjer se bo postavil elektro-mo-

tor ali pa da vam po domače povem, kjer bodo elektriko delali. Hiša in drugi za napravo električne luči potrebni stroji veljali bodo od 12 do 14 tisoč gold. [...] Postojnci z veseljem pozdravljamo to najnovejšo okrašenje naše jame, ktera bo izvestno še več popotnikov v naše kraje privabila [...]" Z najnovejšo pridobitvijo se je jamska uprava postavila tudi pred Postojncani in okoličani, saj jim je 28. in 29. maja 1884 v popoldanskih urah omogočila brezplačen ogled čudovito razsvetljene jame.⁵⁴ Z zagotovilom, da jim ne bo žal denarja, ki ga bodo porabili za vstopnino, pa so v Postojno za binkošti vabili tudi ostale obiskovalce in jim obljubljali: "Pobožen čut te bode obšel, ko bodeš ustopil v veličastni 'dom', - ko bodeš gledal - kar prej pri brlečih lučicah ni bilo mogoče..." Odziv na to in podobna povabila je bil velikanski, saj se je v ponedeljek, 2. junija, na binkoštni jamski veselici dobesedno trlo obiskovalcev. Poročevalec *Slovenskega naroda*⁵⁵ je ocenil, naj bi jih bilo v Postojni preko 8.000. "Po jami sami se je od tretje ure naprej pa do preko osmih vila dolga nepretrgana vrsta nemih občudovalcev, prava internacionalna veriga, socialna zmes", je poročal dopisnik naslednji dan in ugotavljal: "Na najznamenitejših mestih bila so postavljena električna svetila, ki so v resnici čarovne prizore ustvarjala, kamor so koli segala." Pisec je pohvalil očitni vsestranski napredek v jami, za katerega gre zasluga "neumorno delujočemu in vsestranskočislannemu" glavarju Globočniku, ki tudi "starim znancem te jame pripravlja vedno kaj novega, kaj vabilnega in pospešuje se obiskovanje v prid trgu in vsej deželi". Novo pridobitev si je za binkošti ogledal tudi deželni predsednik Kranjske, baron Anton Winkler, ki "se je jako povoljno izražal ob napravah in utisih divotne Postojnske jame". Kolikšen vpliv je imela na število obiskovalcev napeljava elektrike v jami, pa kaže tudi naslednji zapis: "Elektrika pa pripomore v prvi vrsti jami postojnski k sijaju in nepresežni lepoti: saj pa tudi dokazujejo posetniki jame brez stanovske razlike - vsi, s številkami, kolike vrednosti je ta moderna naprava, kajti podvojili, da potrojili so se obiskovalci jame, odkar je tako bajno-krasno, tako sijajno razsvetljen ta podzemski čudež."⁵⁶

Leta 1901 so sistem električne napeljave posodobili, iz nove strojnice, le dobrih 100 metrov oddaljene od vhoda v jamo, pa se z elektriko ni napajala le napeljava v jami, temveč tudi v trgu Postojna.⁵⁷

Še eno obeležje so v Postojni odkrili v dobi, ko je bil tu glavar Anton Globočnik. 30. julija 1884 so v Postojni slovesno obeležili prvo obletnico obiska cesarja Franca Jožefa I. Slovesno je bilo že na predvečer prireditve, slavnostni dan pa so zaznamovali sveta maša, šolska slovesnost in popoldanski izlet do logarjeve hiše na Raubarkomandi, kjer so se izletniki "okrepčali z jedjo in pijačo ter na duhu razvedrovali s petjem, telovadbo do večernega mraka".⁵⁸ Številni imenitni gostje, ki so se udeležili izleta, so verjetno prisostvovali tudi odkritju spomenika na Belvederu v Postojnski jami, ki je obeleževal cesarjev obisk leta 1883.

Konec sedemdesetih let 19. stoletja je postojnsko, slovensko in celó avstrijsko javnost zaznamovalo dokaj burno dogajanje, povezano z lastništvom in upravljanjem Postojnske jame, njenim nadaljnjim razvojem, strukturo njenih obiskovalcev in na-

činom, kako so le-te vabili v Postojno. Med glavarstvom oziroma njegovim najpomembnejšim predstavnikom Antonom Globočnikom in švicarskim hotelirjem iz Lausanne Franzom Proglerjem, ki je leta 1874 skupaj s prijateljem, nemškim Švicarjem Schläpflerjem, na spodnjem koncu Postojne zgradil razkošen hotel, namenjen le izbranim gostom, se je namreč vnel hud spor. Progler je Globočniku in članom jamske komisije očital, da z birokratskim vodenjem zavirajo napredek jame. Postojnsko jamo je namreč hotel dobiti v zakup, s čim bolj učinkovito reklamo pa je želel v jamo privabiti še več obiskovalcev, ki bi mu kot zakupniku prinašali tudi večji dobiček. Z obljubami o večjem dobičku, ki bi ga imela občina, sta na svojo stran želela pridobiti tudi občinske može. Globočnik se je tem nameram odločno uprl in bil hud boj tako z lokalnimi kot tudi deželnimi veljaki. Za razliko od "lakomnih špekulantov",⁵⁹ ki so želeli z jamo ob plačevanju določene najemnine "razpolagati in z njo na razne špekulantovske načine manipulirati", je Globočnik zagovarjal javne interese, ohranitev jame in ne na-

Postojnska jama, Plesna dvorana; na razglednici, odposlani 25. avgusta 1903, sta dobro vidni dve obločnici, ki sta dvorano razsvetljevali vsaka z močjo 1400 sveč. (Notranjski muzej Postojna)

zadnje tudi delo in zaslužek domačinov. Globočniku so nasprotniki očitali tudi negospodarno ravnanje z dohodki in s tem povezano prazno jamsko blagajno. Njegov neznani zagovornik je v *Slovenskem narodu*⁶⁰ glavarju v podporo takole zapisal: "Iz gotovega vira vem [...], da je stalno premoženje jame sedaj trikrat večje kakor je bilo takrat, ko je g. Globočnik prevzel njegovo oskrbnitvo in vrh tega so se od takrat letni dohodki podvojili." Tudi dobra tri leta pozneje se razgrete razprave o tem, komu naj bi pripadla Postojnska jama, še vedno niso umirile. Potem ko so v jami uredili stalno električno razsvetljavo, je *Slovenski narod*⁶¹ svoje bralce ponovno spomnil na zasluge, ki jih je imel Globočnik pri vodenju in urejanju jame. "Koliko časa je potratil, koliko nočij je prebil brez spanja! Lahko rečem, da je jama njegov najljubši otrok, za katerega žrtvuje vse, za katerega skrbi, dela in se trudi noč in dan", je zatrjeval dopisnik, ki se je ponovno obregnil ob namero dati jamo v najem tujcem. Rotil je "slavno vladno", naj ne pripomore k temu, da bi 36 postojnskih družin, ki se preživljajo le z jamskim zaslužkom, zaradi napačne odločitve izgubilo vsakdanji kruh in prišlo na beraško palico. Naj si ne dovoli tega, da bi denar odtekal iz dežele, namesto da bi ga tu zadržali, razočaranim domačinom pa bi se par tujcev v "pest smejalo". Zakaj sploh dajati jamo v najem? Kdo lahko jamči, da "špekulantje" ne bodo polomili in odnesli najlepših kapnikov, kot na primer znamenite Zaves! Spraševal se je, ali bodo za najem jame morebiti položili jamščino in kako visoka sploh bo ta. "Vsako najmanjše poškodovanje kakega lepšega kapnika je neumljivo" in nastale škode nikoli ne bi mogli povrniti, je pribil ter zaključil: "Slavna vlada pa vendar ne bode hotela, da jeden sam, pa še tujec, v teku 10 let obogati z dohodki jame, 36 družin pa v ravno tem času pride na beraško palico! Vse moči hočemo napeti, da se oskrbnitvo jame ne odvzame tako spretnemu in zavednemu možu, kakor je naš gospod okrajni glavar, in ne da tujcem v roke." Vladalo je namreč splošno prepričanje, da bo Progler v Postojno pripeljal svoje ljudi iz Švice, "trde Nemce in protestante", ter jih zaposlil, medtem ko bi domači-

ni službe izgubili. Globočnik je na vse neutemeljene obtožbe odgovarjal z dejstvi in menil, da je jamska uprava storila kar največ za razvoj turizma v trgu ter za ohranitev in ureditev jame. Zavedati se moramo, da polagamo z upravljanjem Postojnske jame račune vsemu svetu in ne le trenutnim koristim Postojne, saj je jama last vsega človeštva, ki v njej prepozna simbol podzemeljskega bogastva, je zatrjeval⁶² in skoraj soglasno z ostalimi člani jamske komisije (drugače se je odločil le takratni postojnski župan Matija Burger) odločno glasoval proti oddaji Postojnske jame v zakup tujcu.

10. septembra 1885 je Postojnsko jamo obiskala princesa Štefanija (1864–1945),⁶³ žena prestolonaslednika Rudolfa (1858–1889), naslednika cesarja Franca Jožefa I. V Postojno se je pripeljala iz Trsta, kjer je bila na prijateljskem obisku. Le nekaj dni pred njenim obiskom so Globočnika povišali v vladnega svetnika in v Ljubljani je nastopil novo službo. Zaradi pomembnega obiska pa so ga spet povabili v Postojno, saj naj bi princeso spremljal na ogledu jame in ji bil "kažipot po jami".⁶⁴ Princesa in njeno spremstvo, v katerem je bil tudi dvorni upravitelj grof Bombelles, so na postojnski kolodvor prispele ob pol desetih dopoldne. Postojna jih je sprejela z vsemi častmi, jama pa je bila ob princesinem obisku "sijajno razsvitljena s svečami in električno lučjo". Večkrat je izrazila svoje občudovanje nad to naravno lepoto, na katero jo je poslej spominjalo tudi priložnostno darilo jamske uprave, iz sige narajen tintnik. S stiskom rok se je prijazno zahvalila svojim spremljevalcem v jami, tudi Globočniku, ki se je med obiskom jame zapletel v neprijeten prepir z grofom Bombellesom. Podrobneje ga je opisal na zadnjih straneh svojih rokopisnih spominov na Postojno.⁶⁵ Globočnik je princesi namreč predlagal, naj k obisku Postojnske jame pregovori tudi svojega soproga Rudolfa. Kljub temu da je bil velik ljubitelj narave in je večkrat potoval skozi Postojno ali bil v njeni bližini, Postojnske jame kljub večkratnim Globočnikovim prošnjam ni nikoli obiskal. Jamski upravi nenaklonjeni grof Bombelles pa je ob tem Globočnikovem predlogu "vidno razdražen zakričal:

"Njegova cesarska visokost, prestolonaslednik, je bil že nekolikokrat v jami." Globočnik se ni mogel upreti in mu je odvrnil, da v zadnjih 22 letih, kar je on upravitelj, prestolonaslednika v jami ni bilo, podvomil pa je tudi, da bi ga kot štiriletnika pripeljali v jamo. "Nikoli v svojem življenju nisem tako užival, in še vedno čutim zadovoljstvo, da sem temu svetovalcu nesrečnega prestolonaslednika zaprl usta", je v spominih zapisal Globočnik in jih zaključil z naslednjim odstavkom: "Ob tej častni dolžnosti se je moje delo v Postojni zaključilo. Imenovan sem bil namreč za vladnega svetnika v Ljubljani. Globoko ganjen, s solzami v očeh, sem se poslovil od mesta, dolgoletnega predanega dela, in vseh, ki so mi ob odhodu

izrazili dobre želje." A v srcu Globočnik Postojne ni zapustil, saj se je nanjo oziroma na njene prebivalce večkrat spomnil in jim pomagal. Tako je na primer leta 1894, ko je bila na ljudski šoli ustanovljena šolska kuhinja, "z velikim veseljem pozdravil to človekoljubno napravo",⁶⁶ ki jo je s precejšnjo vsoto velikodušno podpiral vse do svoje smrti. Navduševal se je tudi nad odprtjem Mednarodnega muzeja za jamsko znanstvo v Postojni, ki naj bi ga zgradili v bližini vhoda v jamo, saj je za ustanovitev le-tega leta 1910 prispeval znesek 100 kron.⁶⁷

V priznanje posebnega spoštovanja in v znak velike hvaležnosti za njegovo pravično "postopanje v prid našega naroda in dežele", so številne občine

Grandhotel – pension Adelsbergerhof, plakat. (Notranjski muzej Postojna)

postojnskega okraja svojega glavarja Antona Globočnika razglasile za častnega občana. Še za časa njegovega uradovanja v Postojni so to storili v Vipavi (1880), na Premu in Dolnjem Zemonu (1883), zatem pa v Košani, Št. Petru (Pivki), Hrenovicah in nato leta 1886 še v Postojni. Odločitev o imenovanju dveh častnih občanov – deželnega predsednika Kranjske barona Andreja Winklerja in okrajnega glavarja v Postojni Antona Globočnika – je občinski odbor na Premu enoglasno sprejel 28. marca 1883 z naslednjo utemeljitvijo: "v znamenje posebnega spoštovanja in prave hvaležnosti za njuno možato in nepristransko postopanje v prid in korist deželi in narodu".⁶⁸ Avtor prispevka, objavljenega v *Kmetijskih in rokodelskih novicah*, šolski vodja na Premu Matija Rant, je častnima občanoma zaželel trdnega zdravja in "krepkosti duha", da bi lahko še naprej delovala "za vsestranski in vsesplošni napredek svojih prednikov, ter da bi slednjič sama doživela tisočkratni prekristni sad in vseh svojega preblega prizadevanja!" Nekoliko kasneje je enako odločitev sprejela tudi občina Jablanica, tamkajšnji občinski predstojnik pa je častnima občanoma diplomi izročil 26. oziroma 27. junija.⁶⁹ Postojnski občinski odbor je odločitev, da "preblagorodnima gospodoma" izroči častni diplomi za vse njune zasluge, sprejel na svoji prvi seji v novem letu, 5. januarja 1886.⁷⁰ "Krasni diplomi", kot je poročal *Slovenec*,⁷¹ je častnima občanoma izročila "deputacija Postojnska", ki so jo sestavljali dekan Hofstetter, župan Vičič in trgovec Kraigher. V diplomi z zlatimi potiski na naslovnici, vezani v rdeče platno, so se Postojnčani Globočniku zahvalili za 22-letno "plodonsno delovanje", ki je bilo vidno na različnih področjih, v upravi in gospodarstvu, šolstvu ter sociali. Seveda niso pozabili omeniti niti Postojnske jame, ki je v Globočnikovem obdobju izjemno napredovala, "kar glasno oznanuje prestvarjeno nje lice, ter slehern nje notranji kotiček". Besedilo diplome, ki jo danes hrani Notranjski muzej Postojna, na začetku krasi manjša vinjeta, na kateri je upodobljen eden izmed najlepših kapnikov v Postojnski jami, znamenita Zavesa.

Odločitev, da Globočnika imenujejo za častnega občana Postojne, je občinski odbor sprejel 5. marca 1886. (Notranjski muzej Postojna)

Rojstni Železniki so Globočniku podobno diploma izročili leta 1896.

V zbirko diplom Notranjskega muzeja Postojna sodi tudi listina, s katero je 2. novembra 1890 cesar Franc Jožef I. Antona Globočnika povzdignil v avstrijski dedni plemiški stan s častnim nazivom *Edler* in predikatom Sorodolski.⁷² Po 22 letih, ki jih je Globočnik preživel v Postojni, je leta 1885 odšel v Ljubljano, kjer je prevzel dolžnosti vladnega svetnika, pet let zatem pa je nastopil zasluženi pokoj. Istega leta je za svojo "zvesto in uspešno službo" stopil med plemstvo. Za predikat si je Globočnik izbral pridevnik Sorodolski, ki se navezuje na Soro, reko, ki teče skozi njegove rojstne Železnike. Tako plemiški predikat kakor osnutek grba so morali prosilci običajno priložiti prošnji za pridobitev naziva in pri izbiri obeh "so pokazali veliko mero domišljije", kar dokazujeta tudi Globočnikova plemiška atributa. Medtem ko predikat spominja na rojstni kraj, pa je Globočnik v grb vpletel spomin na Postojno. Njegov grb namreč oblikuje "srebrno-črn ščit, deljen z rde-

Grb družine Globočnik pl. Sorodolski.
(Notranjski muzej Postojna)

čo prečko, na spodnjem robu obrobljeno s srebrno nitjo; v zgornjem polju iz prečke raste moder orel z rdečim jezikom in razprostrtimi krili, v spodnjem polju [je] zlata goreča jamska svetilka. Nad ščitom [je] kronan turnirski šlem z rdeče-modro-srebrnim in črno zlatim pregrinjalom. Iz krone raste enak moder orel kot v zgornjem delu ščita."⁷³ Barve v Globočnikovem grbu izražajo tako njegovo slovensko narodno zavest kot pripadnost Avstriji.

Zapis o Antonu Globočniku, po besedah dr. Romana Savnika- "drugem odkritelju Postojnske jame",⁷⁴ ter njegovem delu v Postojni in njeni širši okolici⁷⁵ zaključujem z njegovo smrtjo oziroma pogrebom, ko so Postojnčani po 27 letih ponovno dokazali, da še vedno cenijo in spoštujejo nekdanjega glavarja. Anton Globočnik je "po dolgi in težki bolezni"⁷⁶

umrl na Dunaju⁷⁷ v soboto, 2. marca 1912, v starosti 87 let, novica o njegovi smrti pa se je po prejetju brzojavnega sporočila bliskovito razširila po Postojni. Ta se je odela v črne zastave, ki so jih razobesili "po uradnih in mnogih zasebnih poslopih". V torek, 5. marca, so pokojnega s poštnim vlakom pripeljali na kolodvor v Postojno, od koder je pogrebni sprevoz krenil ob 11. uri dopoldne. *Slovenec* je poročal, da je bila "vrsta pogrebcev tako dolga, kakršne Postojna še ni videla. V mestu so vihrale črne zastave, gorele svetilke, prodajalnice so bile zaprte in ljudstva ob straneh toliko, da se sme reči, da je bilo vse mesto na nogah". Sprevoz je vodil postojnski dekan Matija Erzar, za njim so stopali učenci deške, dekliške in meščanske šole z učitelji in šolsko zastavo, predstavniki gasilskega društva in Narodne čitalnice

s praporoma, jamska godba in nosilci vencev, za krsto pa Globočnikov sin Vladimir s sorodniki, številni posamezniki iz političnega in družbenega življenja, postojnski občinski odbor, predstavniki jamske komisije, številni župani in mnoge odlične dame. Tem je sledila "nepregledna množica ljudstva iz mesta in okolice".⁷⁸ Pogrebci so stopali žalostnih obrazov, po mestu so svetile črno ovite žarnice svojemu častnemu občanu na zadnji poti. V pokopališki cerkvi sv. Lazarja so pevci Globočniku zapeli *Animas fidei*, ob odprtem grobu pa je spregovoril občinski svetovalec in mestni zastopnik, veleposestnik Josip Lavrenčič. V sklepnem delu svojega govora se je od Globočnika poslovil z naslednjimi besedami: "Bog daj njegovi duši mir in pokoj; mi ga hočemo ohraniti vedno v hvaležnem spominu." Za njim je spregovoril še Globočnikov osebni prijatelj, dekan in deželni poslanec Ivan Lavrenčič iz Kamnika, pevci pa so ob grobu zapeli *Blago* mu.

Ker so na postojnskem pokopališču že počivali trije izmed njegovih najdražjih in ker "stoji v Postojni njegov *monumentum aere perennius*",⁷⁹ si je Globočnik za kraj svojega zadnjega počitka izbral Postojno. V že omenjenem nekrologu v časopisu *Gorenjec* pa je "Savski" zapisal: "Kot dobri rojaki prepuščamo ga ji, klanjajoč se njega poslednji volji, brez malenkostne zavisti – zavest pa, da ga je rodila naša Selška dolina in da so ga v prvem domorodnem navdušenju videle vsplamteti naše gore in naše vode – to zadoščenje je naša neprodajna last."⁸⁰

Grobnica družine Globočnik na postojnskem pokopališču. Zanja že desetletja skrbi Turistično društvo Postojna, ki je leta 1990 ob sodelovanju Mateje in Staneta Beleta poskrbelo za strokovno obnovo kamnitih delov grobnice, v naslednjih letih pa so dijaki strojnih oddelkov Šolskega centra iz Postojne pod budnim očesom mentorjev Metoda Abrahamsberga in Borisa Semeniča obnovili še kovano ograjo grobnice. Za cvetje na grobu nekdanjega postojnskega glavarja poskrbijo predstavniki turističnega društva in učenci Osnovne šole Antona Globočnika. Foto: N. Čuk

Opombe:

- ¹ *Kmetijske in rokodelske novice*, št. 48, 27. november 1886. Članek, naslovljen Iz Planine, poroča o predvolilnem shodu kandidatov volilnega okraja notranjskih kmetijskih občin za državni zbor, na katerem se je predstavil tudi tedanji vladni svetnik v Ljubljani Anton Globočnik.
- ² Rojen je bil 20. maja 1825 v Železnikih, umrl pa je na Dunaju 2. marca 1912. Pokopan je na pokopališču v Postojni. Poleg prava se je navduševal tudi nad drugimi področji, predvsem nad arheologijo, zgodovino in numizmatiko.
- ³ Roman Savnik: Naši zaslužni raziskovalci in propagatorji Postojnske jame. V: *Turistični vestnik* (postojnska številka), št. 7, julij 1955, str. 326; isti: Stopetdeset let turistične Postojnske jame. V: *150 let Postojnske jame (1818–1968)*. Postojna: Zavod Postojnske jame, 1968, str. 19–35; France Habe: Anton Globočnik – pionir slovenskega jamskega turizma. V: *Proteus anguinus* (Glasilo delovne skupnosti Postojnska jama Turistično hotelskega podjetja Postojna), št. 1, 24. januar 1977, str. 8; Alenka Čuk: Anton Globočnik. V: *Postojna, upravno in gospodarsko središče*. Postojna: Galerija 2; Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino, 2009, str. 86. Glej tudi: Anon.: Anton Globočnik. Pionir slovenskega jamskega turizma. V: *Lipov list* (jubilejna številka), september 1995, str. 30–31; Marjana Triler: "Z upravljanjem Postojnske jame polagamo račune vsemu svetu!" V: *DELO*, 23. julij 1997; Tjaša Pavšič: Politično in kulturno delovanje Antona Globočnika pl. Sorodolskega. V: *Anthropos* 3–4 (207–208), 2007, str. 325–334.
- ⁴ Anton Globočnik: *Meine Erinnerungen an Adelsberg*. [1863–1885], (dalje Globočnik, *Errinerungen ...*).
- ⁵ Anton Globočnik: *Chronik del Adelsberger Grotte*. 1881–[1907], (dalje Globočnik, *Chronik ...*).
- ⁶ *Kmetijske in rokodelske novice*, št. 34, 22. avgust 1885.
- ⁷ *Kmetijske in rokodelske novice* so 29. aprila 1871 objavile prisrčno zahvalo nesrečnih Razdrčanov vsem dobrotnikom, ki so jim priskočili na pomoč ob hudem požaru. "Prva pomoč nam je dospela že na dan požara, ko je c. k. okrajni glavar gosp. Globočnik 100 gold. razdelil siromakom in potem se marljivo prizadeval, da so presvitli cesar v ta namen 400 gold. darovati blagovolili," so zapisali.
- ⁸ *Slovenski gospodar*, št. 16, 21. april 1881.
- ⁹ *Kmetijske in rokodelske novice*, št. 34, 22. avgust 1885.
- ¹⁰ *Slovenski narod*, št. 219, 23. september 1889.
- ¹¹ *Gorenjec*, št. 11, 16. marec 1912.
- ¹² Leta 1891 so Globočnika na občnem zboru društva izvoli za častnega člana.
- ¹³ V *Slovenskem pravniku* (št. 3, 15. marec 1912) je v nekrologu, posvečenem Globočniku, neznani avtor zapisal, da je bil pokojnik tihe, "skoraj preskromne naravi", da pa je pogumno zagovarjal svoja prepričanja in trdna načela. "Bil je bela vrana med političnimi uradniki svoje dobe, da v narodno-političnem oziru ni bil trs, ki ga veter maja 'simo tamo'."
- ¹⁴ Anton Globočnik: *Nauk slovenskim županom*. Ljubljana: Klein in Kovač (Eger), 1880, str. 1.
- ¹⁵ Prim.: Eva Holz: Okrajna glavarstva in okrajni glavarji na Notranjskem v drugi polovici 19. stoletja. Teritorialne spremembe in upravna ureditev. V: *Notranjski listi III*. Cerknica: Kulturna skupnost Občine Cerknica, 1986, str. 85–98.
- ¹⁶ 1. septembra 1863 je Globočnik nastopil službo okrajnega predstojnika v Postojni, potem ko so leta 1867 pravosodje ločili od državne uprave, pa je januarja tega leta postal okrajni glavar.
- ¹⁷ Anton Globočnik pl. Sorodolski. *Dom in svet*, 1912, št. 6, str. 237.
- ¹⁸ Hrani ga Notranjski muzej Postojna, inv. št. 1622.
- ¹⁹ Original hrani Slovenski šolski muzej v Ljubljani, fotokopija je v Notranjskem muzeju Postojna (dalje: *Letno poročilo ...*).
- ²⁰ *Postojnsko okrajno glavarstvo* (dalje: *POG ...*). Postojna: R. Šeber, 1889, str. 51.
- ²¹ Prav tam, str. 61.
- ²² Nekdaj obvezno neplačano delo.
- ²³ *POG*, str. 39.

- ²⁴ Prav tam, str. 185.
- ²⁵ Globočnik, *Errinerungen ...*, str. [34–35].
- ²⁶ *Kmetijske in rokodelske novice*, št. 32, 6. avgust 1870.
- ²⁷ Globočnik, *Chronik ...*, str. 55.
- ²⁸ *Kmetijske in rokodelske novice*, št. 34, 22. avgust 1885.
- ²⁹ *Kmetijske in rokodelske novice*, št. 2, 13. januar 1864.
- ³⁰ Nekdanja dolžinska mera: 1,896 m.
- ³¹ *Kmetijske in rokodelske novice*, št. 22, 31. maj 1865.
- ³² Globočnik, *Chronik ...*, str. 57.
- ³³ Prav tam, str. 58.
- ³⁴ Pred njim je to leta 1865 uspelo Alfredu Brothersu, ki je ob uporabi magnezijeve luči fotografiral v Angliji, v Derbyshiru, in Charlesu Waldacku, ki je posnel 42 stereofotografij v Mammoth Cave v Kentuckyju v ZDA.
- ³⁵ Globočnik, *Chronik ...*, str. 65.
- ³⁶ Št. 40, 3. oktober 1860. Gl. tudi *Slovenski narod*, št. 5, 11. april 1868.
- ³⁷ Globočnik, *Chronik ...*, str. 66–67.
- ³⁸ *Slovenski narod*, št. 218, 23. september 1880.
- ³⁹ Po Phaetonu, sinu grškega sončnega boga Helija.
- ⁴⁰ *Slovenski narod*, št. 48, 27. april 1872.
- ⁴¹ O jamski železnici več v: Alenka Čuk: *120 let železnice v Postojnski jami*. Postojna: Notranjski kompleksni muzej, 1992, 41 str.; ista: Development of the underground railway system on the example of Postojnska jama. V: *Acta carsologica*, 32, 1, Ljubljana, 2003, str. 225–242.
- ⁴² *Slovenski narod*, št. 27, 7. marec 1872, je takrat poročal, da se je v Postojnski jami "začelo stavljenje konjske železnice".
- ⁴³ Št. 22, 1. junij 1872.
- ⁴⁴ Globočnik, *Chronik ...*, str. 75.
- ⁴⁵ Tam so razstavili šest čevljev (čevelj = 0,3048 m) visok kapnik z osnovo, ki je merila tri čevlje. Kapnik so zaradi dragega transporta po zaključku razstave za 200 frankov prodali muzeju v Mulhouse (Mühlhausen) v Alzaciji.
- ⁴⁶ *Slovenski gospodar*, št. 7, 11. februar 1875.
- ⁴⁷ Globočnik, *Chronik ...*, str. 75.
- ⁴⁸ Globočnik, *Chronik ...*, str. 77.
- ⁴⁹ Prav tam, str. 98.
- ⁵⁰ Št. 22, 1. junij 1872.
- ⁵¹ Globočnik, *Chronik ...*, str. 104.
- ⁵² Globočnik, *Chronik ...*, str. 87.
- ⁵³ Št. 93, 23. april 1884.
- ⁵⁴ *Slovenski narod*, št. 123, 29. maj 1884.
- ⁵⁵ Št. 126, 3. junij 1884.
- ⁵⁶ *Ročni kažipot po Ljubljani in kranjskih mestih in koledar za navadno leto 1905*. Gorica: A. Gabršček, 1905, str. 242.
- ⁵⁷ O električni razsvetljavi v Postojnski jami več v: Trevor Shaw: Early electric lighting in caves – Postojnska jama, Slovenia, 1883–1929. V: *Acta carsologica*, 32, 1, Ljubljana, 2003, str. 189–204.
- ⁵⁸ *Kmetijske in rokodelske novice*, št. 32, 9. avgust 1884.
- ⁵⁹ *Slovenski narod*, št. 218, 23. september 1880.
- ⁶⁰ Prav tam.
- ⁶¹ Št. 123, 29. maj 1884.

- ⁶² Roman Savnik: Iz zgodovine Postojnske jame. V: *Kronika*, I VIII, št. 2, str. 110.
- ⁶³ Več o njenem obisku: Trevor Shaw & Alenka Čuk: Royal and other noble visitors to Postojnska jama 1819–1945. V: *Acta carsologica, Supplementum No. 1*, 2002, str. 34–36.
- ⁶⁴ *Kmetijske in rokodelske novice*, št. 37, 12. september 1885.
- ⁶⁵ Globočnik, *Errinerungen ...*, str. [69–74].
- ⁶⁶ *Letno poročilo ...*, str. 6.
- ⁶⁷ *Jutro*, št. 129, 10. julij 1910.
- ⁶⁸ *Kmetijske in rokodelske novice*, št. 14, 7. april 1883.
- ⁶⁹ *Kmetijske in rokodelske novice*, št. 28, 14. julij 1883.
- ⁷⁰ *Slovenski narod*, št. 3, 5. januar 1886.
- ⁷¹ *Slovenec*, št. 79, 8. april 1886.
- ⁷² Mariano Rugále, Miha Preinfalk: *Blagoslovljeni in prekleti*. Del 2, Po sledih mlajših plemiških rodbin na Slovenskem. Ljubljana: Viharnik, 2012, str. 20–23.
- ⁷³ Prav tam, str. 20.
- ⁷⁴ *Slovenski Jadran*, št. 6, 8. februar 1952.
- ⁷⁵ Več o njegovem ostalem delovanju v prispevkih drugih avtorjev.
- ⁷⁶ *Slovenec*, št. 56, 8. marec 1912.
- ⁷⁷ Tam je na Johannesgasse, pri svojem sinu dr. Vladimirju Globočniku, sekcijem načelniku v finančnem ministrstvu, živel od leta 1900. Vedno je z zadovoljstvom sprejel obiskovalce, ki so se iz Postojne pripeljali na Dunaj, jih povprašal po starih prijateljih in znancih, po novicah iz Postojne in vedno znova o Postojnski jami, "ki ga je kot sivolasega moža še vedno izredno zanimala". (*Letno poročilo ...*, str. 5).
- ⁷⁸ *Letno poročilo ...*, str. 6.
- ⁷⁹ "Zgradil sem spomenik, trajnejši od bronu." (Horacij).
- ⁸⁰ *Gorenjec*, št. 11, 16. marec 1912.

